

CHARLIE’NİN KARİKATÜRÜ İLE LSE’NİN SUSKUNLUĞUNUN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ ÜZERİNE KISA BİR DENEME

Dr. Ersin Doyran

Referans için: Doyran, Ersin. "Charlie'nin Karikatürü ile LSE'nin Suskunluğunun Düşündürdükleri Üzerine Kısa Bir Deneme".

INSAMER Analiz. 11.02.2022. Analiz

Türkiye'nin yaşadığı büyük Maraş depremlerinin üzerinden günler geçmeden 'meşhur' Fransız mizah dergisi *Charlie Hebdo* yeniden gündem oldu! Doğrusunu söylemek gerekirse bu büyük acı henüz sıcacıkken böyle bir gündemle uğraşmayı hiç istemezdim. İnsanlığın bu türden sınav anlarında yapmayı en sevdiğim şey, bir köşeye çekilip sessizce yakarmak olurdu; didişmek değil. Akademik ya da aktüel yorumlar, analizler yerine uzun bir şiirin tek mısraını ardı ardına tekrarlarcasına âmin'lerin dökülmesi dillerden en samimi bulduğum şey... Yine de iş başa düşünce hissettiğiniz toplumsal sorumluluğu kolayca bir kenara itmek pek mümkün olmuyor. Bu kısa

yazıda bunu âmin'lerin ritmine uygun bir görgü içerisinde yapmaya çalışacağım.

İlk olarak *Charlie*: Bu Paris merkezli mizah dergisi, kökenleri *Aydınlanma* dönemine kadar geri giden acımasız ve 'görgüsüz' bir eleştiri geleneğinin çağdaş bir örneği. Ne olursa olsun herhangi bir etik, değer ya da kural *Charlie*'nin lügatında kendisine yer bulamaz. 'Sınırsız' bir iğneleme, alay etme ve küçük düşürme derginin 'ifade ve eleştiri özgürlüğü' anlayışının sınırları dâhilinde yer alıyor. Pek çoklarının 'hakaret' olarak nitelediği şeyler de bunun içerisinde. *Charlie*, bu yaklaşımını ne pahasına olursa olsun değiştirmeyeceğini ısrarla ve inatla birçok defa kanıtladı. Yani

şunu bilmek gerekiyor: Eskilerin deyimiyle 'ıslahı na-mümkün' bir vaka ile karşı karşıyayız. Ama şunu da hemen hatırlamak lazım geliyor: Ne 'eleştiri' (*critique*) böyle olmak zorunda ne de bizatihi Batılı/modern eleştiri ve düşünce geleneği *Charlie Hebdo*'nun savunduğuyla birebir örtüşüyor.

Resmi tamamlamak adına bir ikinci noktayı daha belirtmek gerekiyor. *Charlie* için herhangi türden bir 'kutsal' yok. Belki kutsal olan tek şey, insanların kutsal kabul ettikleriyle kıyasıya alay etmek. Elbette *Charlie*'nin seçkin kadrosu için bunun çok fazla tarihsel dayanağı mevcut. Yine de ne yazık ki düşünemedikleri en önemli şey, diğer insanların değer ve inançlarıyla alay etmenin ve bunları küçük düşürmenin en temelde her insanın sahip olduğu 'onur'u kırıcı, zedeleyici bir tavır olduğu. İlk anda *Charlie*'nin bu tavrının Fransız toplumunun büyük bir kesimine yön veren *laïcité* ve Cumhuriyet değerleriyle uyduğuna düşünebilirsiniz. Bu, en azından tartışmalı bir konudur; ancak şu kadar var ki *Charlie*'nin genel yayın politikasına ve ürünlerinin yelpazesine

şöyle bir göz atıldığında seküler değerlerin ve yaklaşımların dahi zaman zaman hedef tahtasına oturtulduğu görülecektir. Buna karşılık kesin olarak gözlemlenebilen bir şey var ise

o da derginin çizimlerine 'sanatsal bir kibir'in (*la vanité artistique*), kendini beğenmişlik duygusunun yön verdiğidir.

Charlie'nin son Türkiye'de deprem karikatürünü -ve üzerindeki "Tankların girmesine bile gerek yok," ifadesini- yukarıdaki işaretler ışığında okuduğumuzda ne olur? Ne yapmak, ne söylemek uygundur? Aklıma tek bir şey geliyor: Bundan yaklaşık bin yıl önce gerçekleşen ve tam bir *Rönesans* tablosunu andıran o müthiş sahne. 'Aslan Yürekli' Richard ile son de-

rece rikkat dolu bir gönüle sahip Selahaddin'in Kudüs düellosu. Kral Richard ağır mı ağır bir demir külçeyi kılıcıyla tek hamlede havada ikiye böler. Bunun üzerine Selahaddin kılıcını havada serbest tutar ve son derece şeffaf bir tül parçasını havaya atarak kılıcının üzerine bırakır. Hafif tül parçası keskin kılıca süzülerek dokununca zarif bir biçimde iki parçaya ayrılarak yere iner. Richard aslan yüreklidir, ama Selahaddin'in sahip olduğu ince gönül ve nezaket onda mevcut değildir. Bir şey daha geliyor düşünceme: Bugün Macaristan'da uyuyan ve Kanuni Sultan Süleyman'ın Avrupa seferlerine katılmış büyük

bir mutasavvıf olan Gül Baba. O, elinde tahta bir kılıçla savaş meydanının ortasında karşısına kendisini öldürmeye çıkanlara önce bir gül uzatır, sonra da tahta kılıcıyla vuruşur-

*Yaşanan tüm
acıya, bu acıları
derinleştiren tavır
ve riyakârlıklara
rağmen
insanlığa huzuru
tattırabilecek olan
bir harekete, bir
iradeye inanıyorum.
Sorumluluk
ahlakı içerisinde
görgülü bir
eylemin heyecanını
ruhlarında
taşıyan insanların
hareketine.*

muş. Tabii böyle bir zarafet karşısında kendisiyle vuruşmaya hâlâ devam edebilenler ile...

Charlie'yi ve geldiği geleneği işte bu çerçevede anlıyor ve ona bu şekilde yanıt veriyorum. Belki de onu kendi kendini beğenmişliğiyle baş başa bırakmam ve görmezden gelmem gerekiyor. Ve bu nispeten kolay bir şey. Lakin bugün fark ettiğim bir başka şey anlaşılır gibi değil! Sanıyorum 'Batı' dünyasının birçok kurumunun bir şekilde içine sızmış, ta derinliklerine işlemiş ve bu yüzden de çok fazla fark edilemeyen bir *ikiyüzlülüğü* açığa vuruyor. Britanya'nın (ya da bu taraflarda meşhur ismiyle İngiltere'nin) en saygın ve uluslararası üniversitelerinden biri olan *London School of Economics and Political Science* (LSE) Türkiye'deki depremin üzerinden üç günü aşkın bir zaman geçmesine rağmen sanki hiçbir şey olmamışçasına sessizliğini korudu. Akademik ve idari personeline, öğrencilerine dönük herhangi bir mesaj yayınlamadı. Kurumun birçok Türk akademisyen ve öğrenciye -Suriyelileri de unutmayalım- ev sahipliği yaptığı da hatırlanacak olursa durumun tuhaflığı daha da gün yüzüne çıkıyor. Belki bu yazıyı sizler okurken *LSE* yönetimi bir açıklama yapmış

olacak; ancak bu prestijli eğitim kurumunun çok daha fazlasını yapması beklenirdi ve yapabilirdi. Şu noktanın altı önemle çizilmelidir ki *LSE*'nin suskunluğu, Batı'da bile marjinal kalan *Charlie* karikatürlerinden çok daha manidardır. *Charlie*'yi görmezden gelmek, umursamamak belki bazen en iyi yanıtıdır ama *LSE*'yi ve daha geniş Batı akademiasının özellikle belli konulardaki vurdumduymazlığını görmemek mümkün değildir. Söz konusu olan insan yaşamıysa hiç mümkün değildir.

Bu kısa denemeyi -belki kendi kendime konuşma da diyebilirim buna- bitirirken yine de umutsuz değilim. Yaşanan tüm acıya, bu acıları derinleştiren tavır ve riyakârlıklara rağmen insanlığa huzuru tattırabilecek olan bir harekete, bir iradeye inanıyorum. Sorumluluk ahlaki içerisinde görgülü bir eylemin heyecanını ruhlarında taşıyan insanların hareketine. Bu bir tür naiflik olmadığı gibi gerçekleşmesi mümkün olmayacak bir dua ya da imkânsız bir ütopya da değildir. Yeter ki âmin'lerin samimiyeti İrade'nin ritmiyle buluşsun. Değil mi ki *Yol*'da olmaktır aslolan, İbn'üs-Sebil olmak. Değil mi ki Zafer değil Sefer'dir bizi ulaştıracak olan *Huzur*'a...

